

kasságát). *Medve Zoltán*: Jelző, kiegészítő vagy mondattani szinkretizmus (pp. 196–215., orosz nyelven). A tanulmány az orosz birtokos jelző kérdéseit elemzi, érintve az ún. nem egyeztetett jelző speciális kérdéseit, fordítástechnikai problematikáját. Az esztendő után (l. előző tanulmány) a jelen cikk az orosz és a magyar mondattan eltéréseit boncolgatja értő szemmel és segítő szándékkal. *Misky György*: A szóösszetétel tanulmányozásának és a tanulók beszéde fejlesztésének módszertana (pp. 214–241., orosz nyelven). A szerző jól csoportosítja az orosz szóösszetétel azon kérdéseit, amelyek segítik a lexikai ismeretek gazdagodását és a beszéd fejlesztését (pl.: szópárok felismerése, szótövek megkeresése, etimológizálás, stb.), igen gazdag a példa- és szemléltető képanyaga. *Rumpler Nyina*: A tanító alakja Csingiz Ajmatov munkásságában (pp. 242–260., orosz nyelven). Cs. Ajmatov a soknemzetiségű szovjet irodalom napjaink legszínesebb egyénisége, a tanulmány nagy segítséget nyújt munkássága megismerésében, művei – elsősorban a címadó alapján – megértésében és elemzésében, ezt segíti a szerző a gazdag bibliográfiával is. A tanulmánykötet *Tóth László*: A főnévi igenév ige szemléletének a megválasztása a „mocs/szmocs”, a „mozso” + főnévi igenév szerkezetben (pp. 261–278., orosz nyelven). Vitathatatlanul a leggazdagabb az orosz nyelvtan problémakörében az ige szemlélet kérdése, tisztázásához nagyban hozzájárultak a hazai szerzők is (pl.: Bihari József). A tanulmány ennek a kérdéskörnek egy részletkérdésével foglalkozik: különösen nehéz a kérdés megválaszolása, ha a „mocs/szmocs + főnévi igenév” szerkezet példájára a segédigéhez folyamatos vagy befejezett szemléletű főige egyaránt csatlakozhat. A szerző a fenti kérdéskört igen részletesen, számtalan irodalmi példával szemlélteti és teszi érthetőbbé, ezzel is segítve a kiválasztásban „a nyelvérzék” alakulását. Úgy érezzük, hogy a rövid ismertetés csak elvettve tudja bemutatni a tanulmánykötet értékeit, de talán felhívja a figyelmet és az érdeklődést. Az érdeklődők a kötetet közvetlenül beszerezhetik a szerkesztőségétől (Dr. Misky György, Pécs, 7604), s a szerzők szívesen várják a kollegák és szakdolgozók leveleit.

Dr. Horgosi Ödön

KÉZIKÖNYVEK A TÖRTÉNELEMTANÍTÁSHOZ

A tantárgyreform kapcsán a pedagógusokkal szemben támasztott mind magasabb szakmai követelmények és az a tanári önbecsülés is, amely jellemzője kell legyen minden komoly októnak, újra és újra felvetik az önképzés, a szakirodalomban való elmélyülés szükségességét. Ugyanakkor a szaktanároknak nagyobb önállóságot biztosító tanterv, a szabad szombatok be-

vezetésével megnövekvő órán kívüli nevelési feladatok, a tankönyvek várható stabilizálódása, az igazán korszerű oktatás megköveteli a fokozott ismeretszerzést, s az új ismeretek öntevékeny beépítését a tananyagba. Ám azzal is számolnunk kell, hogy a szakcikk, tanulmányok terjedelme érthető gazdasági nehézségek következtében annyira leszűkül, hogy a szerzők legtöbbje a terjedős kifejtés helyett mind több szakmai terminus technicus közbeékelésével tömöríti előadását, ami nagyon megnehezíti olvasukat, megértésüket, illetve a terminusok fogalomtartalmának felületes ismerete komoly félreértéseket eredményezhet. Nem lenne tehát haszontalan, ha a történelem szakos tanárok is éppúgy lexikonszerű segédkönyvekhez folyamodhatnának egy-egy értelmezési probléma kapcsán, mint pl.: a nyelv szakosok a szótárakhoz. De ilyen mű sajnos még nincs, legfeljebb a hovatovább centenáriumát érő Pallas vagy némileg változtatott utánnomása, a Révai-lexikon az, amelyhez nyúlhatnak az érdeklődők. (Az Új Magyar Lexikon nagyon szelektáltan és szűkszavúan közöl történeti címszavakat.)

Éppen a fentiek miatt ítéljük nagyon fontosnak, hogy felhívjuk a történelemtanárok figyelmét két, a közelmúltban megjelent házagptól munkára, a Heves megyei Levéltár kollektívája által összeállított *Magyar történelmi fogalomgyűjtemény* két kötetére (szerk.: BÁN Péter, Eger, 1980. – utánnomás: 1982.) és a nyíregyházi tanárképző főiskola tanárának, DR. KRIVECZKY Bélának művere (*Történelmi szak kifejezések magyarázó szótára*. Bp. 1982. – főiskolai jegyzet.). Míg az előbbi (MTF) közel 1100 oldalon a magyar történelem legfontosabb fogalmait, szakterminusait értelmezi enciklopedikus alapossággal, addig az utóbbi (TMSz) 300 oldalon puritán egyszerűségű, valóban szótárszerű rövideggel fogalmazott magyar és egyetemes történeti címszavakat hoz. A két mű forgatása külön-külön is nagyon hasznos lehet, de valójában – mivel sok szempontból szinte kiegészítik egymást – együtt érdemes használni őket.

A szerzők, ahol csak módjukban állt, igyekeztek pontos meghatározásokat adni, de nem törekedtek minden esetben arra, hogy ún. „tisztá” (tartalmában teljesen feltárt) fogalmakat definiáljanak. Mire gondolok? Az MTF pl.: a királyi vármegyék kialakulásának kérdésénél vázolt néhány álláspontot, majd GYÖRFFY György hipotézise mellett foglalt állást. Nem biztos, hogy GYÖRFFYnek igaza van, de az biztos, hogy nem lehet minden egyes szócikk megfogalmazásával végeláthatatlan akadémikus viták nyugvópontja jutásáig várni. Ellenkezőleg, kellene az ilyen provizórikus definíciók is, amelyeket később vagy igazol a tudomány, vagy egy másik kiadásban már verifikálhatóbb elmélettel helyettesíthetők.

Néhol következetlenek voltak a szerzők an-

nak elbírálásában, hogy mit milyen súllyal szerepeltessenek gyűjteményünkben (pl.: a MTF-ben a *bencések* önálló címszó, a *baziliták* csak a *görögkeleti egyház* címszaván belül kerültek tárgyalásra, a TMSz részletesen felsorolja Itália törzseit, de a Kárpát-medence esetében erről megelégedezik, stb.), másutt előfordul, hogy nem pontosítják a hazai gyakorlatban rosszul meghonosodott terminusokat (pl.: a MTF a *Zwciteleibeigenschaft*ot „második jobbság”-ként említi, pedig pontos fogalomtartalma „a röghözkötött jobbság másodszori megjelenése”; a dalmátokat olasz nyelvűnek veszi, holott a dalmata, bármennyire is hasonlít az olaszra, önálló neolatin nyelv, stb.), megint másutt indokolatlan óvatosságból körülírnak problémákat. (Pl.: a MTF a dáko-román kontinuitás elméletét érinti az *oláb* címszóban és külön szócikk formájában is körüljárva eredetének kérdését. Pedig kimondhatta volna konkrétan, hogy ezt az elméletet egy Antonio BONFINI nevű olasz vándorhumanista barkácsolta a magyar király, Mátyás megbízásából, hogy származása fényét emelje, s ellensúlyozza ellenfelei azon, plerakaszinten hirdetett ellenpropagandáját, hogy apja „Zsigmond király zabigyerke”. Kiváltképp

érdeke volt ez akkor, amikor maga is saját, balkézről származó gyermekét jelölte utódjául. Ezt a családi származásméletert kiszélesítve alkották meg aztán a románság új eredetmondáját.) Nem folytatjuk a sort, hiszen ezek és a hozzájuk hasonló jelentéktelen fogyatékoságok cseppet sem vonnak le e grandiózus vállalkozások végeredményének értékéből.

Sajnos, a magyar történettudomány kiadóműhelyeinek nem kis szegényére, az említett művek csak sokszorosított eljárással, döbbenetesen alacsony példányszámban jelentek meg. Rontja a helyzetet, hogy az ilyen, lapokból ragasztott kiadványok gyorsan salátává válnak, ha gyakran, valóban kézikönyvként forgatjuk őket. A kiadványok említett motívumait ellensúlyozza a human értelmiség pénztárcájához méretezett, viszonylag alacsony ár. Bár nem hatalmaztak erre fel a szerzők, zárzóképpen közlöm, hogy az említett kiadványok a Heves megyei Levéltárban (Eger, Kossuth Lajos út 9. 3300), illetve a Bessenyei György Tanárképző Főiskola Történelem Tanszékén (Nyíregyháza, Sóstói út 31/B. 4400) rendelhetők meg.

Dr. Szegfű László

*Kellemes vakációt, jó pihenést
kíván minden kedves Olvasójának,
Munkatársának*

*a Módszertani Közlemények
Szerkesztősege és Kiadóhivatala*